

Kadro Hareketi ve Dergisi

Şevket Süreyya (Aydemir), Vedat Nedim (Tör), Yakup Kadri (Karaosmanoğlu), İsmail Husrev (Tökin) ve Burhan Asaf (Belge) gibi şahısların ortak çalışmasıyla yayın hayatına atılan Kadro Dergisi, Kadro hareketinin ilk ve en önemli halkasını teşkil etmektedir. 1932 yılının ilk ayında yayımladıkları “Kadro” adı verilen dergi ile 1935 yılının başına kadar geçen sürede, üç yıl boyunca düşüncelerini sergileme fırsatı bulan Kadrocular, iç politikada önerdikleri devletçilik, planlı kalkınma ve sınıfsız-ayrıcılıksız toplum çözümleriyle ve dış politikada öne sürdükleri merkez-çevre kuramıyla özgün bir akımın temsilcileri olmuşlardır. Kadro’nun yayımlandığı 1932-1934 yıllarının koşullarına bakıldığında; 10 yılını doldurmuş olan cumhuriyetin kitlelerin ekonomik ve sosyal sorunlarını çözemediği; Serbest Fırka denemesinin başarısızlığı sonucu bu sorunlar yumağının iktidar tarafından fark edildiği; tüm dünyanın 1929’da başlayan ekonomik kriz ile boğuştuğu ve dolayısıyla da Türkiye’nin, gerek cumhuriyet rejimini güçlendirmek, gerek devrim ilkelerini topluma benimsetmek ve gerekse ekonomik krizin etkilerinden sıyrılmak amacıyla ekonomik, sosyal ve siyasal çözümler için arayışlara yöneldiği görülmektedir. Ancak cumhuriyetin ilk 10 yılına damgasını vuran beklentiler, bu beklentileri boşa çıkaran iç ve dış bunalımlar ve bu bunalımlardan kaynaklanan hayal kırıklıkları bazı aydınların çözüm arayışlarına yönelmelerine neden olmuştur. Kadro Hareketi de işte böyle bir çözüm arayışının ürünü olarak ortaya çıkmıştır. CHP dışında ortaya çıkarak, mevcut iktidarın dayandığı ve “Kemalizm” adı verilen “inkılâbın ideolojisini” sistematik bir şekilde geliştirme işini gönüllü olarak üstlenen Kadroculara, bu çabalarında en büyük tepki CHP içinden gelmiştir. Özellikle Recep Peker ve çevresi, ideoloji oluşturma işinin partiye ait olduğunu iddia ederek Kadro’ya tepki göstermiştir. Ayrıca sermaye çevresinin en önemli temsilcisi sayılan İş Bankası’nın önde gelenleri ve liberal-demokrat aydınlar da Kadroculara karşı çıkmışlardır. Bu kesimlerin CHP ve özellikle de Atatürk nezdinde yapmış oldukları girişimlerinin Kadro Hareketini zayıflattığına şüphe yoktur. Kadrocu düşünce, kapitalizmin adaletsizliği ve eşitsizliği ile Marksizm’in bu adaletsizliği ve eşitsizliği ortadan kaldırma konusundaki yetersizliği üzerine kurulmuş ve geliştirilmiştir. Kadrocu yazarlara göre, dünyadaki tüm ulusal ve uluslararası eşitsizliklerin, bir başka deyişle iç ve dış çelişkilerin temelinde kapitalist sistem yatmaktadır. Kapitalizmi 19 ve 20. yüzyıl başlarındaki vahşi niteliği ile değerlendiren Kadrocular, 1929 yılında ortaya çıkan ekonomik bunalımın da etkisiyle, kapitalist sistemle ilgili her türlü siyasal, sosyal ve ekonomik değere tepki göstermişlerdir. Marksizm’e ise proletarya diktatörlüğünü hedeflemesi ve millî kurtuluş hareketlerine yeterince önem vermemesi nedeniyle soğuk bakmışlar ve marksizmin, kapitalizmden kaynaklanan sorunları çözmekte yetersiz olduğunu ileri sürmüşlerdir. Yayımlandığı dönemde ve sonraki yıllarda çeşitli kesimler tarafından oldukça sert bir şekilde Marksist olmakla suçlanan Kadrocular, zaman zaman da bunun tam aksi olarak “dönek, ajan” gibi olumsuz yakıştırmalarla karşı karşıya kalmışlardır. Marksist olarak suçlanmalarındaki temel etken Şevket Süreyya ve Vedat Nedim gibi yazarların eski Türkiye Komünist Partisi üyesi olmaları ve TKP’den ayrılmış olmaları dönek olarak suçlanmalarında etkili olmuştur. Oysa Kadrocular gerçekte Marksist ideolojinin tam aksi görüşler de sunmuşlardır. Bunun en çarpıcı örneği, Marksizm’in, millî kurtuluş hareketlerini, sınıf mücadelelerinin bir peyki, bir rezervi olarak görmesine şiddetle karşı çıkmalarıdır. Bu niteliğiyle enternasyonale karşı da olumsuz tutum sergileyen Kadrocular, sınıfsal değil, ulusal bir ideoloji oluşturmaya çalışmışlardır. Öyle ki, Kadro’ya göre temel çelişki emek-sermaye çelişkisi değil, sömürgeci ülkelerle sömürülen ülkeler arasındaki çelişkidir. Bu nedenle her şeyden evvel ezen ve ezilen uluslararasıındaki bu eşitsizliğin ortadan kalkması gerekmektedir. Kadrocuların asıl istediği sınıfsız, ayrıcalıksız ve kaynaşmış bir toplum yaratmaktır. Bu nihai hedef göz önünde tutulduğunda, Kadro düşüncesinin, mevcut Kemalist iktidarın hedefleriyle de tamamen örtüştüğü görülmektedir. Kadro’ya göre, bu hedefe ulaşmayı sağlayacak yegâne yol ise “devletçilik”tir. Devletçilik ilkesini Atatürk gibi faydacı ve mutedil açıdan ele almayan

Kadrocular, bu ilkeyi sadece ekonomik olarak değil, daha ileri bir şekilde yeni sosyal, ekonomik ve siyasal nizam olarak değerlendirmişlerdir. Bu yönüyle Kadrocu devletçilik, klasik devlet müdahaleciliğinden daha ileri bir düzeni hedeflemektedir. Yine Kadrocuların sunduğu devletçilik, Sovyet Rusya'daki gibi proletarya diktatörlüğünü sağlamlaştıracak ve İtalya'daki gibi burjuva sınıfı lehine düzenlemeler yapacak bir sistem de değildi. En açık ifadeyle Türkiye'nin içinde bulunduğu iç ve dış koşullardan doğan, kapitalizm ve sosyalizme karşı alternatif olarak geliştirilen bir sistem ve kalkınmadaki üçüncü yoldur.

Temuçin Faik ERTAN

KAYNAKÇA

AĞAOĞLU, **Devlet ve Fert**, İstanbul 1933.

AYDEMİR, Şevket Süreyya, **İnkılâp ve Kadro**, 3. Baskı, İstanbul 1986.

AYDEMİR, Şevket Süreyya, **Suyu Arayan Adam**, Ankara 1965.

BOSTANCI, Naci, **Kadrocular ve Sosyo-Ekonomik Görüşleri**, Kültür Bakanlığı Yay., Ankara 1990.

ELİÇİN, Emin Türk, **Kemalist Devrim İdeolojisi**, İstanbul 1980.

ERTAN, Temuçin Faik, **Kadrocular ve Kadro Hareketi**, Kültür Bakanlığı Yay., Ankara 1994.

Kadro Dergisi, 36 Sayı, 3 Cilt, 1932-1934.

KARAOŞMANOĞLU, Yakup Kadri, **Zoraki Diplomat**, İletişim Yay., İstanbul 1984.

SAYILGAN, Ajlan, **Solun 94 Yılı (1871-1965)**, Ankara 1967.

TEKELİ, İlhan, İLKİN, Selim, **Kadrocuları ve Kadro'yu Anlamak**, Tarih Vakfı Yurt Yay., İstanbul 2003.

TEVETOĞLU, Fethi, **Türkiye'de Sosyalist ve Komünist Hareketler (1910-1960)**, Ankara 1967.

TÖKİN, İsmail Husrev, **Türkiye'de Köy İktisadiyatı**, 2. Baskı, İstanbul 1990.

TÖR, Vedat Nedim, **Kemalizmin Dramı**, 2. Baskı, İstanbul 1973.

TÜRKEŞ, Mustafa, **Kadro Hareketi**, İmge Yayınevi, Ankara 1999.

YANARDAĞ, Merdan, **Türk Siyasal Yaşamında Kadro Hareketi**, İstanbul 1988.

28/11/2023 tarihinde <https://ataturkansiklopedisi.gov.tr/bilgi/kadro-hareketi-ve-dergisi/?pdf=3548> adresinden erişilmiştir